

PILAR III

Pr. 31.12.2012

HOL SPAREBANK

1. Innledning

Dette dokumentet gir en beskrivelse av risiko- og kapitalstyring i Hol Sparebank. Dokumentet skal dekke kapitaldekningsreglens krav om offentliggjøring av finansiell informasjon, kapitaldekningsforskriftens del IX; Pilar III. Dokumentet er basert på tall pr 31.12.2012.

Hol Sparebank benytter standardmetoden for beregning av kapitalkravet for kredittrisiko. Dette innebærer at det brukes standardiserte myndighetsbestemte risikovekter ved beregning av kapitalkravet. Videre benyttes basis metoden for beregning av kapitalkrav for operasjonell risiko. Banken har ikke formelt tatt stilling til en videre prosess i forhold til en fremtidig IRB-søknad.

Det vises til annen litteratur for en nærmere beskrivelse av kapitaldekningsreglene.

2. Konsolidering

Konsernregnskapet består av morbanken og datterselskapet AS Fremstad, samt det tilknyttede selskapet Geilo Informasjonssenter AS. Verken datter- eller det tilknyttede selskapet har kredittportefølje og således ingen kredittrisiko. Datterselskapet er fullt konsolidert mens tilknyttet selskap er inntatt etter egenkapitalmetoden.

Datterselskap

	Antall aksjer	Eierandel i prosent	Balanseført verdi i morbank	Regnskapsformål
AS Fremstad	2.650	88,33	348	Full konsolidering

Tilknyttet selskap

	Antall aksjer	Eierandel i prosent	Balanseført verdi i morbank	Regnskapsformål
Geilo Informasjonssenter AS	125	50,00	1.250	Egenkapitalmetode

3. Risiko- og kapitalstyring

3.1 Innledning

Styret i Hol Sparebank har tidligere vedtatt prinsipper for styring og kontroll samt risikopolicy.

3.2 Formål

Risiko- og kapitalstyringen i Hol Sparebank skal støtte opp under konsernets strategi samt sikre finansiell stabilitet og forsvarlig formuesforvaltning. Dette skal sikres gjennom:

- Høy bevissthet om risikostyring
- En god forståelse av hvilke risikoer som driver inntjeningen
- Å tilstrebe en god kapitalanvendelse innenfor vedtatt strategi, dog slik at de til enhver tid strategiske kapitalmål oppfylles

Videre skal risikostyringen bidra til å sikre konsernet en langsiktig finansiering til gode priser fra kapitalmarkedene.

3.3 Risikogrupper

Konsernet eksponeres for en rekke ulike typer risiko. De viktigste er:

Kredittrisiko: Er risikoen for tap som følge av kunders eller andre motparters evne og vilje til å oppfylle sine forpliktelser.

Markedsrisiko: Er risikoen for tap som følge av observerbare markedskurser som renter, verdipapirkurser og valutakurser.

Operasjonell risiko: Er risikoen for tap som følge av utilstrekkelige eller sviktende interne prosesser eller systemer, menneskelige feil eller eksterne hendelser.

Likviditetsrisiko: Er risikoen for ikke å være i stand til å innfri forpliktelser eller ikke evne å finansiere eiendeler, herunder ønsket vekst, uten vesentlig økte kostnader.

Eierrisiko: Er risiko for at Hol Sparebank blir påført et negativt resultat fra eierposter i strategisk eide selskap eller at banken må tilføre ny egenkapital i strategisk eide selskap.

Forretningsrisiko: Er risikoen knyttet til uventede inntekts- og kostnadssvingninger. Risikoen kan være knyttet til konjunktursvingninger eller endret kunde atferd.

Omdømmerisiko: Er risikoen for svikt i inntjening og tilgang på funding på grunn av sviktende omdømme hos kunder, motparter og/eller myndigheter.

Strategisk risiko: Er risiko for tap som følge av feilslåtte strategiske satsninger.

Compliance risiko: Er risiko for at konsernet pådrar seg offentlige sanksjoner, bøter, økonomisk tap eller svekket omdømme som følge av manglende etterlevelse av lover, forskrifter, standarder eller interne retningslinjer.

3.4 Elementer i risiko- og kapitalstyringen

Innledning

For å sikre en effektiv og hensiktsmessige prosess for risiko- og kapitalstyring skal rammeverket baseres på de elementer som reflekterer den måten styret og ledelsen ønsker å styre konsernet på.

- Strategi
- Organisering og bedriftskultur
- Risikokartlegging
- Risikoanalyse
- Stresstester

- Risikostrategier
- Kapitalstyring(inkl. avkastning og kapitaldekning)
- Rapportering
- Oppfølging
- Beredskapsplaner
- Compliance

Organisering og bedriftskultur

I prosessen for risikostyring er bedriftskulturen grunnmuren som de andre elementene bygger på. Bedriftskulturen omfatter menneskene i organisasjonen (deres individuelle egenskaper og integritet, verdigrunnlag og etikk), ledelsesfilosofi/-stil og styringsprinsipper. Dårlig bedriftskultur kan vanskelig kompenseres med andre kontroll- og styringstiltak. Hol Sparebank har etablert etiske retningslinjer.

Organisering

Ansaret for risikostyringen er delt på følgende måte:

Styret har ansvar for å påse at konsernet har en ansvarlig kapital som er forsvarlig ut fra myndighetspålagte krav, ICAAP og risikoprofil og strategi.

Banksjef har ansvar for den overordnede risikostyringen Det betyr at banksjef er ansvarlig for at det implementeres effektive risikostyringssystemer i konsernet og at risikoeksponeringen overvåkes. Banksjef er også ansvarlig for delegering av fullmakter og rapportering til styret.

Internrevisjon er styrets redskap for overvåking av at risikostyringen er målrettet, effektiv og fungerer som forutsatt.

Strategi

Risiko- og kapitalstyringen i Hol Sparebank tar utgangspunkt i strategiplanen samt policy for styring og kontroll, risikopolicy samt vedtatte retningslinjer for styring av risiko og kapital.

Risikoidentifikasjon

Identifikasjonen av risiko skal være en fremoverskuende prosess, integrert i strategiprosessen. Prosessen skal dekke alle vesentlige risikoer konsernet utsettes for og skal gjennomføres minimum årlig.

Risikoanalyse

Det skal gjennomføres en analyse av risikoene som er identifisert for å forstå risikoenes egenskaper og årsaksmekanismer. Vesentlige risikoer skal om mulig kvantifiseres gjennom forventet tap og behovet for risikojustert kapital. Primært vil dette gjelde kredittrisiko. Risikoanalysen skal også sikre at det foretas en kvalifisert og strukturert vurdering og dokumentasjon av etablerte kontroll- og styringstiltak.

Stresstester

Det skal gjennomføres periodiske stresstester for å analysere hvordan negative hendelser påvirker resultat, balansen og kapitaldekningen til konsernet. Stresstestene skal gjennomføres på de mest kritiske risikoområdene som bl.a. kreditt- markeds- og likviditetsrisiko og skal ta hensyn til en negativ makroøkonomisk utvikling på minimum tre år.

Risikostrategier

Gjennom risikostrategiene skal styret definere risikoprofil gjennom etablering av risikobaserte rammer og måltall på de ulike risikoområder. Strategiene revideres normalt årlig.

Kapitalstyring

Hol Sparebank skal ha en kapitalstyring som sikrer

- En effektiv kapitalanskaffelse og –anvendelse i forhold til konsernets strategi
- Konkurransedyktig avkastning
- Tilfredsstillende kapitaldekning ut fra valgt risikoprofil
- Konkurransedyktige vilkår og langsiktig god tilgang på innlån i kapitalmarkedene
- At ingen enkelthendelser skal kunne skade konsernets finansielle stilling alvorlig

Med grunnlag i strategi og ICAAP vil banken ha som mål å utarbeide en kapitalplan for de påfølgende tre år for å sikre en langsiktig og målrettet kapitalstyring. Det skal tas hensyn til finansielle utvikling for de tre neste år samt en situasjon med alvorlig økonomisk tilbakeslag over minimum tre år.

Ledelsen og styret skal gjøre en samlet vurdering av om kapitalbehovet er tilstrekkelig og tilpassert Hol Sparebanks nåværende og fremtidige risikoprofil og strategi.

Hol Sparebank har en strategisk målsetting om kjernekapitaldekning og kapitaldekning på henholdsvis 14 % og 18 %.

Oppfølging, rapportering og overvåking

Oppfølging og overvåking foretas av banksjef, internrevisjon og økonomi. Konsernets risikorapportering har som formål å sikre at alle ledd i banken har tilgang på tilstrekkelig og pålitelig risikorapportering. Rapporter til styret utarbeides av banksjef, internrevisjon og økonomi.

Beredskapsplaner

Risiko vil kunne påføre bankene større uventede tap, til tross for risikostyringssystemer og prosesser. Tap kan påvirke kapitaldekning, likviditet og drift. Det er et mål å ha beredskapsplaner på dette området.

Compliance (etterlevelse)

Det skal finnes prosesser som sikrer etterlevelse av gjeldende lover/forskrifter, bransjestandarder og interne retningslinjer. Dette skal skje gjennom:

- Etiske retningslinjer
- Prosess for å fange opp, kommunisere, implementere og rapportere endringer i lover og forskrifter.

4. Kapitaldekning – Pilar I

4.1 Ansvarlig kapital

Den ansvarlige kapitalen består av kjernekapital og tilleggskapital. Beregningen inneholder de tillegg, fradrag og begrensninger i henhold til kapitalkravsforskriftens definisjoner. Tallene er pr 31.12.2012 og alle tall oppgis i hele tusen kroner.

Kjernekapital	Morbank	Konsern
Innskutt egenkapital	40.000	40.000
Overkursfond	118	118
Opptjent egenkapital	159.981	162.145
Fond for urealiserte gevinster	5.010	5.010
Ikke-kontrollerende eiere		102
Tillegg/fradrag		
<i>Hybridkapital med incentiv til tilbakebetaling som er omfattet av overgangsbestemmelser:</i>		
- 40 mill. 3 mnd NIBOR + 1,15 %, call 2016, Step up 2016 +1,00 %	39.896	39.896
- Hybridkapital utover 15 % av kjernekapital	-6.220	-5.964
- Fond for urealiserte gevinster	-2.968	-2.968
- Justering for urealiserte verdiendringer	-1.323	-1.323
- Avsatt foreslått utbytte	-5.000	-5.000
- Utsatt skatt og andre immaterielle eiendeler	-4.988	-5.801
- Ansvarlig kapital i andre finansinstitusjoner 50 %	-11.609	-11.536
Sum Kjernekapital	<u>212.897</u>	<u>214.679</u>
Tilleggskapital		
Hybridkapital utover 15 % av kjernekapital	6.220	5.964
45 % av urealiserte gevinster	2.353	2.353
Ansvarlig lånekapital 50 mill 3 mnd NIBOR + 2,10 % call 2013	49.672	49.672
Tillegg/fradrag		
- Ansvarlig lånekapital utover 50 % av kjernekapital før hybridkapital	0	0
- Ansvarlig kapital i andre finansinstitusjoner 50 %	-11.609	-11.536
Sum Tilleggskapital	<u>46.636</u>	<u>46.453</u>
Sum Netto ansvarlig kapital	259.533	261.132

4.2 Kapital krav

Minimumskravet til ansvarlig kapital fordelt på de ulike engasjementskategorier fremkommer av tabellen under. Tallene er pr 31.12.2012 og alle tall er i hele tusen kroner.

Engasjementskategorier	Morbank	Konsern
Stater og sentralbanker	0	0
Lokale og regionale myndigheter	86	86
Offentlig eide foretak	0	0
Multilaterale utviklingsbanker	0	0
Internasjonale organisasjoner	0	0
Institusjoner	5.598	5.598
Foretak	10.402	9.354
Massemarkedsengasjementer	0	0
Engasjement med pantsikkerhet i bolig	68.813	68.813
Forfalte engasjement	4.998	4.998
Høyrisikoengasjement	0	0
Obligasjoner med fortrinnsrett	144	144
Andeler i verdipapirfond	1.992	1.992
Øvrige engasjementer	6.962	8.090
Kapitalkrav for kredittrisiko	98.995	99.075
Kapitalkrav operasjonell risiko 1)	7.126	7.031
- Fradrag i kapitalkrav	-2.826	-2.815
Totalt kapitalkrav	103.295	103.291

1) Konsernet benytter basismetoden for beregning av kapitalkrav for operasjonell risiko. Beregningsgrunnlaget i basismetoden er 15 % av gjennomsnittlig inntekt de tre siste år multiplisert med 12,5 beregnet ved regnskapsperiodens slutt.

4.3 Kapitaldekning – Pilar I

Rapportert kapitaldekning i prosent, basert på netto ansvarlig kapital og beregnet kapitalkrav i punktene ovenfor, er gjengitt i tabellen under.

	Morbank	Konsern
Kjernekapitaldekning	16,49 %	16,63 %
Kapitaldekning	20,10 %	20,22 %

5. Risikoområder – Pilar I

5.1 Kredittrisiko – Standardmetoden

Definisjon

Kredittrisiko for banken oppstår som følge av plasseringer i utlån og garantier samt i verdipapirer. Kredittrisiko kan påføre banken tap hvis motpart ikke makter å innfri sine forpliktelser ovenfor banken.

Styring og kontroll

Banken har i sin strategiplan og sitt budsjett fastsatt rammer og tall for vekst i utlån. Strategiplanen omhandler også rammer for størrelse og antall store engasjementer. Det foreligger videre en detaljert verdipapirutline for å styre kredittrisiko i verdipapirporteføljen.

Risikoklassifiseringen er en integrert del av bankens kredittvurderingsprosess. Systemet muliggjør god overvåkning og måling av risikoutviklingen i bankens utlånsportefølje. Samtlige engasjementer er klassifisert pr 31.12.2012.

Kredittrisiko oppstår på utlån/garantier som følge av at engasjementer misligholdes eller det oppstår hendelser som gjør det overveiende sannsynlig at engasjementet vil påføres tap på et senere tidspunkt. Et engasjement anses som misligholdt når kunden ikke har betalt forfalt termin innen 90 dager etter forfall, eller når overtrekk på rammekreditt ikke er inndekket innen 90 dager etter at rammekreditten ble overtrukket.

Misligholdte engasjementer gjennomgås og behandles fortløpende av bankens administrasjon. Bankens styre mottar månedlig rapporter vedrørende utviklingen på mislighold.

Porteføljeinformasjon Kredittrisiko

Engasjementsbeløpet er definert som balanseposter, garantier og ubenyttede trekkfasiliteter.

Tabellene nedenfor viser konsernets totalengasjement mot kunder fratrukket eventuelle individuelle tapsnedskrivninger, samt utlån til kredittinstitusjoner, fordelt på risikoklassifisering, kundegruppe og geografi. Løpetidstabell viser gjenstående løpetid for utlån, garantier og ubenyttede bevilgninger til kunder og kredittinstitusjoner. Tabellene viser også samlede engasjementsbeløp med verdifall og nedskrivninger. Alle beløp oppgis i hele tusen kroner og er basert på konsolidert grunnlag.

Samlet engasjementsbeløp før nedskrivninger:

Engasjementstype	Beløp
Balanseførte poster	2.163.247
Garantier	49.988
Ubenyttede trekkfasiliteter	165.391
Total eksponering	2.378.626

Gjennomsnittlig engasjement siden forrige rapport

Engasjementstype	Beløp
Balanseførte poster	2.149.761
Garantier	50.551
Ubenyttede trekkfasiliteter	155.696
Total eksponering	2.356.008

Engasjement fordelt på geografiske områder:

Fylke	Balansførte poster	Garantier	Ubenyttede trekkfasiliteter	Totalt
Buskerud	1.387.507	19.461	144.804	1.551.772
Oslo	348.033	6.175	16.259	370.467
Akershus	148.583	13.477	2.208	164.268
Hordaland	138.257	6.156	828	145.241
Landet for øvrig	140.867	4.719	1.292	146.878
Totalt	2.163.247	49.988	165.391	2.378.626

Engasjementer fordelt på typer motparter:

Eksponeeringskategori	Balansførte poster	Garantier	Ubenyttede trekkfasiliteter	Totalt
Engasjement med pantsikkerhet i bolig	1.836.789	28.835	103.595	1.969.219
Foretak	86.304	8.348	37.410	132.062
Forfalte engasjementer	74.008	219	59	74.286
Institusjoner	75.098	0	0	75.098
Massemarked	0	0	0	0
Obligasjon med fortrinnsrett	0	0	15.900	15.900
Øvrige engasjementer	65.350	12.586	8.427	86.363
Stater	25.698	0	0	25.698
Totalt	2.163.247	49.988	165.391	2.378.626

Gjenstående løpetider for engasjementstyper:

Engasjementstype	Uten forfall	Under 3 mnd	3 mnd – 1 år	1 - 5 år	Over 5 år	Totalt
Balansførte poster	8.092	418.166	23.982	146.993	1.566.014	2.163.247
Garantier	0	199	1.305	3.085	45.399	49.988
Ubenyttede trekkfasiliteter	0	0	42.080	123.311	0	165.391
Total eksponering	8.092	418.365	67.367	273.389	1.611.413	2.378.626

Tapsnedskrivninger på utlån og garantier

Individuelle tapsnedskrivninger

Hvis det foreligger objektive indikasjoner for tap på engasjement, blir engasjementet nedskrevet til verdien av forventede fremtidige kontantstrømmer neddiskontert basert på effektiv rente.

Individuelle nedskrivninger reduserer engasjementets regnskapsførte verdi i balansen, og periodens endringer resultatføres som tap på utlån og garantier.

Forventede fremtidige kontantstrømmer er forbundet med usikkerhet. Det vektlegges konkrete tiltaksordninger og forsiktighet i verdiesestimater av pantsikkerheter. Det foretas periodisk oppdatering av kontantstrømmer minst en gang i året.

Engasjementer som er misligholdt i over 90 dager blir vurdert oversendt til inkasso, og det blir vurdert om det foreligger grunnlag for individuelle nedskrivninger.

Gruppenedskrivninger

Utlånsporteføljen er inndelt i grupper med tilnærmet lik risikoprofil, og nedskrives hvis det foreligger objektive indikasjoner for tap på grupper. Individuelt vurderte lån trekkes ut av tilhørende gruppe og er ikke med i grunnlaget for gruppenedskrivninger. Bankens metode for beregning av gruppenedskrivninger baserer seg på utlånsporteføljens migrasjon i bankens risikoklassifiseringssystem.

Risikoklassifiseringen oppdateres hver gang det startes ny sak på kunden, samt hvert 5 år på de privatkunder det ikke har vært noen endringer på engasjementet. Næringskunder over 2 mill blir risikoklassifisert årlig.

Gruppenedskrivninger reduserer engasjementets regnskapsførte verdi i balansen, og periodens endringer resultatføres som tap på utlån og garantier.

Balanseposter

Nedenfor fremkommer informasjon vedrørende nedskrivninger på utlån og garantier som er regnskapsført i konsernet. Alle tall er i hele tusen kroner.

Bokførte nedskrivninger fordelt etter sektor og næring:

	Individuelle nedskrivninger	Gruppe- nedskrivninger
<i>Fordelt etter sektor</i>		
Privatkunder	8.453	3.471
<i>Fordelt etter næring</i>		
A - Jordbruk, skogbruk og fiske	0	141
B - Bergverksdrift og utvinning	0	0
C - Industri	2.034	1
D - Elektrisitets-, gass-, damp og varmtvannsforsyning	0	0
E - Vannforsyning, avløps- og renovasjonsvirksomhet	0	0
F - Bygge- og anleggsvirksomhet	3.405	1.325
G - Varehandel, reparasjon av motorvogner	72	432
H - Transport og lagring	843	455
I - Overnattings- og serveringsvirksomhet	0	624
J - Informasjon og kommunikasjon	0	0
K - Finansierings- og forsikringsvirksomhet	0	7
L - Omsetning og drift av fast eiendom	3.664	3.165
M - Faglig, vitenskapelig og teknisk tjenesteyting	0	1
N - Forretningsmessig tjenesteyting	0	76
P - Undervisning	0	0
Q - Helse- og sosialtjenester	0	0
R - Kulturell virksomhet, underholdning og fritidsaktiviteter	0	26
S - Annen tjenesteyting	0	21
T - Lønnet arbeid i private husholdninger	0	0
Sum nedskrivninger	18.471	9.745

Resultatposter

Nedenfor fremkommer resultatførte endringer bokført i perioden.

Endring i individuelle tapsnedskrivninger:

	Privat	Næring	Totalt
Individuelle nedskrivninger til dekning av tap på utlån, garantier m.v. 01.01	6.440	9.036	15.476
- Konstatert tap i perioden på utlån, garantier m.v. hvor det tidl. er foretatt individuell nedskrivning	0	1.388	1.388
+ Økte individuelle nedskrivninger i perioden	1.912	2.768	4.680
+ Nye individuelle nedskrivninger	174	325	499
- Tilbakeføring av individuell nedskrivninger i perioden	73	723	796
Individuelle nedskrivninger til dekning av tap på utlån pr 31.12	8.453	10.018	18.471
+ Nye individuelle nedskrivninger garantier	0	0	0
Individuelle nedskrivninger til dekning av tap på utlån, garantier m.v. 31.12	8.453	10.018	18.471

Endring i gruppenedskrivninger på utlån til kunder:

	Privat	Næring	Totalt
Gruppenedskrivninger til dekning av tap på utlån, garantier mv 01.01	4.638	5.924	10.562
Periodens gruppenedskrivning til dekning av tap på utlån, garantier mv	-1.167	350	-817
Gruppenedskrivninger til dekning av tap på utlån, garantier mv 31.12	3.471	6.274	9.745

Majoriteten av Hol Sparebanks engasjementer befinner seg innenfor Buskerud fylke. Bankens individuelle og gruppenedskrivninger befinner seg også i hovedsak innenfor Buskerud fylke.

Risikoeksponering

Tabellene under viser konsernets brutto engasjementseksponering, og netto eksponering etter nedskrivninger, fordelt på risikoklasse. Tabellene inneholder total engasjement til kunder og er fordelt på privat og næringsmarkedet.

Næringsengasjement

Risikoklasse	Brutto engasjement	Individuelle nedskrivninger	Gruppe- nedskrivninger	Netto engasjement
Liten risiko	140.174	0	0	140.174
Normal risiko	304.121	0	0	304.121
Moderat lav risiko	149.213	0	5.969	143.244
Moderat høy risiko	35.126	5.319	305	29.502
Høy risiko	5.901	4.699	0	1.202
Totalt	634.535	10.018	6.274	618.243

Privatengasjement

Risikoklasse	Brutto engasjement	Individuelle nedskrivninger	Gruppe- nedskrivninger	Netto engasjement
Liten risiko	915.324	0	0	915.324
Normal risiko	611.167	0	0	611.167
Moderat lav risiko	70.546	125	701	69.720
Moderat høy risiko	30.795	4.910	2.583	23.302
Høy risiko	3.773	3.418	187	168
Totalt	1.631.605	8.453	3.471	1.619.681

Kreditt og forringelsesrisiko oppdelt etter kundegrupper

Forfalte engasjement er definert som engasjement som er misligholdt ved rapporteringstidspunktet. Engasjementer med verdifall er engasjementer hvor det er foretatt individuelle nedskrivninger.

Engasjement som er forfalt eller er individuelt tapsvurdert:

	Forfalte engasjement	Engasjement med verdifall
<i>Fordelt etter sektor</i>		
Privatkunder	41.839	30.128
<i>Fordelt etter næring</i>		
A - Jordbruk, skogbruk og fiske	0	0
B - Bergverksdrift og utvinning	0	0
C - Industri	6.359	6.359
D - Elektrisitets-, gass-, damp og varmtvannsforsyning	0	0
E - Vannforsyning, avløps- og renovasjonsvirksomhet	0	0
F - Bygge- og anleggsvirksomhet	692	5.968
G - Varehandel, reparasjon av motorvogner	72	72
H - Transport og lagring	2.044	2.044
I - Overnattings- og serveringsvirksomhet	0	0
J - Informasjon og kommunikasjon	0	0
K - Finansierings- og forsikringsvirksomhet	0	0
L - Omsetning og drift av fast eiendom	17.858	25.363
M - Faglig, vitenskapelig og teknisk tjenesteyting	0	0
N - Forretningsmessig tjenesteyting	0	0
P - Undervisning	0	0
Q - Helse- og sosialtjenester	0	0
R - Kulturell virksomhet, underholdning og fritidsaktiviteter	0	0
S - Annen tjenesteyting	0	0
T - Lønnet arbeid i private husholdninger	0	0
Sum	68.864	69.934

Periodens resultatførte tapkostnad fordelt på privat og næring

Resultatførte tap i perioden fordelt på person- og næringsengasjement:

	Privat	Næring	Totalt
Periodens endring i individuelle nedskrivninger	2.013	982	2.995
+ Periodens endring i gruppenedskrivninger	-1.167	350	-817
+ Konstaterte tap på engasjement som tidligere er nedskrevet	0	1.388	1.388
+ Konstaterte tap på engasjement som ikke tidligere er nedskrevet	2	0	2
- Inngang på tidligere nedskrevne fordringer	-138	0	-138
- Amortiserte renter	-212	-190	-402
Sum tap på utlån, garantier mv	498	2.530	3.028

Ratingbyråer

Etter standardmetoden vil kapitalkravet kunne avhenge av motpartens offisielle rating. Offisiell rating vil i liten grad være aktuelt for bankens lånekunder, men kan være aktuelt for utstedere av verdipapirer banken plasserer i. I disse tilfeller benytter banken rating fra Standard & Poor's eller Moody's. Hol Sparebank har per rapporteringstidspunktet ingen engasjementer hvor ratingen påvirker kapitaldekningen.

Sikkerheter

Verdien av deponerte sikkerheter skal være tilstrekkelig til å sikre engasjementet ved eventuell realisering, både på kort og lang sikt. Sikkerhetsobjekter som er ukjente for oss, skal dokumentere sin verdi gjennom offentlig takst der det er relevant.

Med utgangspunkt i pantobjektets verdigrunnlag, definert som normal salgsverdi, bokført verdi eller annet relevant uttrykk for omsetningsverdi, reduseres verdigrunnlaget med en standard reduksjonsverdi til normal realisasjonsverdi.

Verdier blir vurdert hver gang det opprettes ny sak på kunden, eller hvert tredje år hvor det ikke har vært nye saker.

Ved fastsettelse av kapitalkravet benyttes i hovedsak pant i bolig og fritidseiendom.

Nedvektede sikkerheter

Fritidsbolig	361.254
Pant i innestående	3.908
Landbrukseiendom med bolig	407.642
Næringseiendom med bolig	145.255
Bolig og forretningsbygg	77.219
Selveierleilighet	393.866
Enebolig	1.969.491
Totale sikkerheter	3.358.635

5.2 Markedsrisiko

Banken er utsatt for markedsrisiko på sine finansielle instrumenter igjennom svingninger i markedspriser. Markedsrisiko består for banken av kursrisiko, renterisiko og valutarisiko.

Bankens plasseringer oppdeles i egenkapitalinstrumenter og renteinstrumenter. Banken deler porteføljens eksponering for markedsrisiko ved å klassifisere i virkelig verdi over resultat og verdipapirer tilgjengelig for salg.

Verdipapirer som er klassifisert som handelsportefølje er anskaffet for aktivt kjøp og salg for om mulig å realisere gevinster på kortsiktige kurssvingninger. Handelsporteføljen vurderes til virkelig verdi. Størrelsen på bankens handelsportefølje kvalifiserer ikke til beregning av markedsrisiko etter standardmetoden.

Porteføljen som er klassifisert som tilgjengelig for salg er mindre likvide verdipapirer som banken har til hensikt å eie over en ubestemt tidsperiode.

Styret har utarbeidet rutine for plasseringer i verdipapirer med angivelse av totale rammer for plasseringer og rammer for plasseringer i type verdipapirer, bransjer og selskaper. Det foreligger også ramme for durasjon i obligasjonsporteføljen.

Når det gjelder valutarisiko, har banken ikke plasseringer i valutainnskudd og heller ikke egne valutalån.

5.3 Egenkapitalposisjoner utenfor handelsporteføljen

Egenkapitalposisjoner utenfor handelsporteføljen er klassifisert som "Tilgjengelig for salg" og er mindre likvide verdipapirer som banken har til hensikt å eie over en ubestemt tidsperiode.

Porteføljen bokføres til virkelig verdi basert på månedlige rapporter banken mottar fra leverandør, eller basert på verdsettelsesteknikker. Urealiserte verdiendringer føres mot egenkapitalen. Foreligger det verdifall resultatføres nedskrivningen.

Finansielle eiendeler klassifisert tilgjengelig for salg med verdiendring over egenkapital

Unoterte verdipapirer – Tilgjengelig for salg:

Aksjer	36.528
Aksjefond/Verdipapirandeler	24.903
Sum	61.431

Banken har bokført totalt 2.063 til egenkapitalen vedrørende disse verdipapirene. Verdiene inngår i bankens "Fond for urealiserte gevinster" og inkluderes i netto ansvarlig kapital etter gjeldene regler jfr. Punkt 4.1.

I 2012 resultatførte banken -1.020 på verdipapirer i denne kategorien.

5.4 Renterisiko utenfor handelsporteføljen

Renterisiko er risikoen for at bankens fremtidige kontantstrømmer av finansielle instrumenter vil svinge som følge av endringer i markedsrenten. Renterisiko er videre sentral vedrørende bankens fastrenteeksponering.

Bankens portefølje av obligasjoner, pr. 31.12.12 ca. 74,3 mill. kroner, påvirkes av endringer i korte og lange renter. Fastrenteobligasjoner utgjør ca. 33,7 prosent av den totale porteføljen og denne andelen påvirkes ved endringer i lange renter. Ved 1 prosent renteendring får dette en porteføljeendring på ca. 0,7 mill. kroner, mens bankens ramme er 4 mill. kroner. Porteføljen av flytende rente obligasjoner, f.t. ca. 66,3 prosent, påvirkes når det gjelder renteavkastning av utvikling i NIBOR-renten. Høyere korte markedsrenter gir høyere avkastning på denne porteføljen, og lavere avkastning når markedsrentene faller.

Bankens innlån i tillegg til ordinære innskudd samt ansvarlige lån og fondsobligasjonslån er knyttet opp mot NIBOR-rente. Banken har i tillegg noen ordinære innskudd og utlån som er knyttet opp mot NIBOR-rente. Når rentene stiger, vil den negative effekten på bankens resultat bli større, siden banken har en større andel på passivasiden enn aktivasiden som er knyttet opp mot NIBOR-rente.

Bankens rentenetto påvirkes av rentemargin på utlån/innskudd, og renteavkastning på obligasjoner og innlån. Rentemarginen utlån/innskudd påvirkes av rentenivå og konkurranse.

6. Vurdering av kapitalbehov (Pilar II)

Konsernet har analysert kapitalbehovet utover minimumskravet til kapitaldekning i Pilar I. For å kartlegge og kvantifisere de ulike risikofaktorene som skal inngå i ICAAP analysen har banken utarbeidet en modell som beregner kapitalkrav til de ulike risikoområder.

Risiko- og kapitalvurderingsprosessen vil minimum årlig blir gjennomgått av fagansvarlige og ledelsen, sammen med styret i banken. Større endringer i rammebetingelser og økonomi vil være vesentlig i denne prosessen.

Nedenfor er vurderinger til de vesentligste risikoer fra ICAAP analysen beskrevet.

6.1 Kredittrisiko

Konsernet har beregnet tilleggskapitalkrav utover det som er beregnet i Pilar I for kredittrisiko i ICAAP analysen.

Kredittrisiko for banken oppstår primært som følge av plasseringer i utlån og garantier, samt plasseringer i verdipapirer. Banken har også vurdert kredittrisiko knyttet til innestående midler i andre kredittinstitusjoner. Kredittrisiko kan påføre banken tap hvis motpart ikke makter å innfri sine forpliktelser ovenfor banken.

Banken har i sin strategiplan og budsjett fastsatt rammer og tall for vekst i utlån. Strategiplanen omhandler også rammer for størrelse og antall store engasjementer. Det foreligger også en detaljert verdipapirrutine for å styre kredittrisiko i verdipapirporteføljen.

Banken har forutsatt at kredittrisiko vedrørende rentebærende verdipapirer er ivaretatt under markedsrisiko.

Ved vurderingen av kredittrisiko knyttet til plasseringer i andre kredittinstitusjoner har banken tatt utgangspunkt i Moody's rating av de aktuelle institusjonene og funnet tapssannsynligheten til institusjonen basert på denne ratingen.

Som utgangspunkt for fastsettelsen av tilleggskapital for bankens utlånsportefølje, har banken sett på historiske bokførte tap på utlån. Banken har videre benyttet tre nøkkeltall i denne sammenheng:

- Nye tap på personkunder i prosent av gjennomsnittlig portefølje
- Nye tap på næringskunder i prosent av gjennomsnittlig portefølje
- Totale bokførte nedskrivninger i prosent av brutto utlån

6.2 Likviditetsrisiko

Bankens likviditetsrisiko er risikoen for ikke å kunne betale "skyldnader" ved forfall. Videre er likviditetsrisiko risikoen for at tilbydere av likviditet ikke kan eller vil tilby likvider til banken.

Banken har valgt å holde en relativt høy likviditetsreserve i bankinnskudd og verdipapirer som er lett omsettelige. Bakgrunnen er større opptak av obligasjonslån de siste år, flere store

innskudd, økning i næringsengasjementer og byggelån, utlånsvekst generelt samt at det oftere skjer endringer i makrobetingelser som påvirker betingelser på innlån.

Kapitalbehovet knyttet til likviditetsrisiko tar utgangspunkt i en simuleringsmodell og bankens likviditetsbudsjett. Banken har definert fem risikoområder som det er beregnet et tilhørende kapitalbehov til:

- Normal likviditetsrisiko
- Ekstraordinær utlånsvekst
- Ekstraordinær innskuddsreduksjon
- Refinansieringsrisiko
- Refinansiering av off balance lån

6.3 Markedsrisiko

Hensikten med bankens eksponering i markedsrisiko er primært å skape meravkastning på overskuddslikviditet med lav risiko.

Banken er utsatt for markedsrisiko på sine finansielle instrumenter og faste eiendommer igjennom svingninger i markedspriser. Markedsrisiko består for banken av kursrisiko, renterisiko og valutarisiko.

Banken har vurdert risikoen for valutaeksponering som neglisjerbar.

Kapitalbehovet til denne risikofaktoren består av tre komponenter:

- Eiendom
- Verdipapirer med variabel avkastning
- Rentebærende verdipapirer

Med utgangspunkt i bankens porteføljer av ovennevnte eiendeler ved rapporteringsperiodens begynnelse, har banken beregnet et kapitalbehov for svingninger i markedsprisene, ved å bruke tilhørende beregnede standardavvik.

6.4 Konsentrasjonsrisiko

Risikoen oppstår som følge av stor eksponering innenfor forskjellige næringer, geografiske områder, eller store enkelt engasjement.

Konsentrasjonsrisiko kan sees i sammenheng med både kredittrisiko og likviditetsrisiko.

Banken mener konsentrasjonsrisiko i hovedsak kan oppstå i utlånsporteføljen, innskudd fra kunder og plasseringer i verdipapirer. I den videre behandlingen konsentrerte banken seg om utlån til- og innskudd fra kunder. Bankens retningslinjer for plasseringer i verdipapirer setter klare begrensninger for både enkeltplasseringer, plasseringer i verdipapirtyper og plasseringer i bransjer. Banken har derfor ikke beregnet et behov for kapital utover det som er beregnet under markedsrisiko for verdipapirer.

Kapitalbehovet fremkommer basert på to vurderinger av utlånsporteføljen: Portefølje av næringslån, og store enkelt engasjement. Samt basert på to vurderinger av innskuddsporteføljen: Portefølje av næringsinnskudd, samt store enkeltinnskudd.

6.5 Renterisiko

Renterisiko er risikoen for at bankens fremtidige kontantstrømmer av finansielle instrumenter vil svinge som følge av endringer i markedsrenten. Renterisiko er videre sentral vedrørende bankens fastrenteeksponering.

For å kvantifisere et kapitalbehov vedrørende renterisiko, har banken analysert de reelle balansepostene som er eksponert for fast rente ved periodens begynnelse. Ved å identifisere postenes forventede tid til forfall, har banken beregnet nettoeksponeringen til rentebindingen.

Kapitalkravet er knyttet opp mot denne nettoeksponeringen.

6.6 Strategisk risiko

Banken har valgt å samle forretnings-, omdømme- og strategisk risiko under et punkt.

Kapitalkravet er ment å dekke uventede svingninger i inntekt som ikke dekkes av kreditt-, markeds- eller operasjonell risiko. Videre skal kapitalen dekke risiko for svikt i inntjening som følge av sviktende tillit og omdømme til banken, samt risiko for tap i forbindelse med andre strategiske forhold.

Banken har utarbeidet tre elementer innenfor dette området som til sammen utgjør beregningsgrunnlaget for strategisk risiko i sin kapitalkravsanalyse.

6.7 Motpartsrisiko

Motpartsrisiko er risikoen for at bankens motparter ikke klarer å gjøre opp for seg.

Banken har knyttet kapitalkravet for denne risikoen mot bankens innestående i DNB. Dette er bankens viktigste motpart på daglig basis. Motpartsrisiko forbundet med verdipapirhandel blir begrenset av bankens retningslinjer for verdipapirer, og banken har derfor knyttet kravet mot innestående i vår oppgjørsbank.

6.8 Risiko forbundet med verdipapirisering

Risiko forbundet med verdipapirisering oppstår når banken overfører engasjementer til et juridisk uavhengig spesialforetak. Spesialforetaket finansierer erverv av engasjementene ved å utstede verdipapirer.

Banken har ikke tidligere gjennomført slike overføringer, og banken planlegger heller ikke å benytte seg av slike overføringer i rapporteringsperioden.

6.9 Operasjonell risiko

Med operasjonell risiko menes den risiko for at ansatte, rutiner, systemer og dataløsninger ikke oppfører seg etter hensikten, noe som medfører risiko for tap. Årsaken til at slike forhold

inntreffer kan være alt fra svikt i teknisk infrastruktur via hendelige uhell til svikaktig eller kriminell atferd. Bankens operasjonelle risiko vurderes samlet sett som lav.

6.10 Andre identifiserte risikoformer

Banken har ikke identifisert andre risikoområder utover ovennevnte omtalte områder.